

Marianne Lind, Inger Moen og Hanne Gram Simonsen. Afasi med flytende talepreg: Hva kan tre former for kartlegging lære oss om vanskene?

Denne artikkelen er publisert i **Norsk tidsskrift for logopedi 2007, vol 53(2), side 32-37.**

Arkivert i DUO med tillatelse fra [Norsk Logopedlag](#)

Lenke til [Norsk Tidsskrift for Logopedi](#)

Afasi med flytende talepreg: Hva kan tre former for kartlegging lære oss om vanskene?*

Marianne Lind, Inger Moen og Hanne Gram Simonsen

Innledning[†]

Med denne artikkelen ønsker vi å beskrive fellestrekk og variasjon i språklig utfall og mestring hos fire afasirammede med flytende talepreg. Vi tar ikke opp tiltak og eventuelle endringer i forhold til tiltak. Målet vårt er heller å vise hvordan vi kan kartlegge bestemte aspekter ved de afasirammedes vansker ved hjelp av tre enkle og tilgjengelige typer test- og utprøvningsmateriell: *Pyramide- og palmetesten* (Howard & Patterson 2005), *Verb- og setningstesten* (Bastiaanse m.fl. 2006) og beskrivelse av et bilde ("Kaketyveriet") (se f.eks. Menn & Obler (red.) 1990). Resultatet av kartleggingen kan danne utgangspunkt for utforming av tiltak, og det utvalgte materialet kan brukes for å måle virkning av undervisningen, men det er en annen historie.

Afasi med flytende talepreg

Det spontane talepreget hos en afasirammet har helt siden Brocas og Wernickes studier fra siste halvdel av 1800-tallet, vært et sentralt utgangspunkt for klassifisering av afasirammede. For eksempel er graden av taleflyt som kjent en av tre hovedvariabler for klassifisering i *Norsk grunntest for afasi* (Reinvang & Engvik 1980). Og talepreget – om det er flytende eller ikke-flytende – brukes ofte som utgangspunkt for beskrivelser av afasirammede i ulike sammenhenger, både i praksisomtale og i faglitteraturen. Det er imidlertid viktig å huske at en beskrivelse av det spontane talepreget bare er et utgangspunkt, og at forskjellene når det gjelder språklig utfall og mestring, kan være store innad i hver av gruppene. I faglitteraturen er det skrevet mest om afasirammede med ikke-flytende talepreg; et viktig unntak er en nokså ny bok av Susan Edwards (2005), som tar for seg språklige utfall hos afasirammede med flytende talepreg spesifikt.

Et av utgangspunktene våre for å fokusere spesielt på afasirammede med flytende talepreg, har vært en undersøkelse av afasirammedes evne til å produsere fortidsformen av gitte verb i en test (Lind, Moen & Simonsen 2007). Denne undersøkelsen, som var basert på utprøvingen av *Verb- og setningstesten* (se Lind m.fl. 2006a), omfattet atten afasirammede, åtte med ikke-

* Denne artikkelen ble opprinnelig publisert i *Norsk tidsskrift for logopedi*, nr. 2, 2007 (s. 32-37)

† Denne studien ble presentert som en poster på konferansen *Ny viten – nye veier. Nordic Aphasia Conference* i Oslo, september 2006. Vi takker de afasirammede og logopedene deres for hjelp med innsamling av data. Vi vil også få takke logoped Kari Grytdal for kommentarer.

flytende talepreg og ti med flytende talepreg. Alle de åtte med ikke-flytende talepreg hadde vansker med verbbøyning. Det gjaldt også fire av de ti med flytende talepreg. De resterende seks skåret innenfor grensene for normalvariasjon.

Av de fire med flytende talepreg som hadde vansker med verbbøyning, var det to som viste klare tendenser til semantiske vansker. Det kom frem når vi analyserte hva slags type feil de gjorde. De aller fleste av de afasirammede i vår undersøkelse (blant annet alle de med ikke-flytende talepreg), svarte først og fremst med en feil form av målverbet (presens eller infinitiv) ("fly/flyr/flyg" i stedet for "fløy/flaug") når de svarte feil. Det hendte også at de svarte med en ikke-eksisterende form av målverbet, dannet etter mønster av et annet verb (f. eks. "flydde" i stedet for "fløy"). Dette kaller vi generaliseringsfeil. Hos to av de afasirammede med flytende talepreg var imidlertid en hyppig form for feil at de svarte med et annet verb enn målverbet. Det verbet de svarte med, var da ofte semantisk eller fonologisk beslektet med målverbet (f. eks. "brette" for "folde", "kikke" for "kysse") (se også Lind m.fl. 2006b). Dette responsmønsteret kan tyde på at semantiske vansker kan være mer fremtredende hos afasirammede med flytende talepreg enn hos de med ikke-flytende talepreg.

Spørsmål og valg av kartleggingsmaterieill

Med utgangspunkt i den undersøkelsen vi nå kort har beskrevet, ønsket vi å samle inn data fra noen flere afasirammede med flytende talepreg, for å se om også disse har vansker med verbbøyning, og om feilmønstrene deres ligner på det vi fant i den første undersøkelsen. Vi brukte deltesten "Verbbøyning" fra *Verb- og setningstesten*. Siden vi antok at semantikken kunne være spesielt utsatt hos afasirammede med flytende talepreg, ville vi også undersøke tilgangen til semantisk kunnskap mer spesifikt. Til det har vi brukt *Pyramide- og palmetesten*. Til sist ønsket vi også å undersøke hvor store vansker de afasirammede har med å hente frem (og bøye) verb i en situasjon der de ikke bare skal produsere et verb, men mange ord og setninger. Til det brukte vi et handlingsmettet bilde ("Kaketyveriet") og bad de afasirammede beskrive det for oss. Selv om en slik bildebeskrivelse ikke er det samme som taleproduksjon i spontane, dagligdagse samtaler, så ligner det i alle fall litt på det. Dette bildet er brukt blant annet i Boston-testen og i en stor, tverrspråklig undersøkelse av språkproduksjon hos afasirammede med agrammatisme.

Informanter

I denne studien har vi fire informanter som er rammet av former for afasi der talepreget er flytende. Tabell 1 gir en oversikt over informantene, deres kjønn, alder og hvor lenge de har hatt afasi, samt en kort klinisk beskrivelse av språkvanskene.

	kjønn	alder	afasivarighet	klinisk beskrivelse
A	mann	69	ca. 1 ½ år	flytende talepreg, en del fraser, god evne til ”småprat”, noen vansker med benevning
B	mann	72	ca. 14 ½ år	flytende talepreg, store benevningsvansker, mulig auditiv agnosi
C	mann	59	ca. 1 år	flytende talepreg, en del fraser, god evne til ”småprat”, noen vansker med benevning
D	mann	55	ca. 3 ½ år	flytende talepreg, en del fraser, god evne til ”småprat”, noen vansker med benevning

Tabell 1: De afasirammede informantene i undersøkelsen

Som vi ser, er det ganske stor variasjon i forhold til hvor lenge den enkelte har hatt afasi. De kliniske beskrivelsene er like for tre av informantene, men det betyr selvfølgelig ikke at de underliggende vanskene er identiske.

Når vi skal vurdere de språklige prestasjonene til en afasirammet, trenger vi kunnskap om hvordan personer uten afasi presterer på de samme oppgavene. For *Pyramide-* og *palmetesten* og *Verb-* og *setningstesten* har vi opplysninger fra normeringen av testene om hva som er gjennomsnittsskåren hos normalspråklige. For bildebeskrivelsen (”Kaketyveriet”) finnes det ikke noe tilsvarende sammenligningsmateriale for norsk. I vår studie har vi derfor også samlet inn og analysert bildebeskrivelser fra to normalspråklige informanter, to menn på henholdsvis 35 og 49 år.

Hvor god er tilgangen til semantisk kunnskap?

For å undersøke tilgangen til semantisk kunnskap spesifikt testet vi de fire afasirammede informantene ved hjelp av *Pyramide-* og *palmetesten*. I denne testen skal informanten velge hvilket av to uttrykk (mål og distraktor) som passer til et tredje, gitt uttrykk. De tre uttrykkene kan bestå av bilder, skriftlige ord eller muntlige ord, og man kan kombinere disse tre typene

uttrykk på ulike måter, slik at man får totalt ni forskjellige mulige testversjoner. I teorien som ligger til grunn for testen, antar man at språkbrukere har tilgang til både et begrepssemantisk system, for aktivering av begreper som korresponderer med objekter, bilder, idéer, og et leksikalsk-semantisk system, for aktivering av ordformer.

Den enkleste testversjonen i *Pyramide-* og *palmetesten* er versjonen med tre bilder, og ved hjelp av denne undersøker man primært tilgangen til representasjoner i det begrepssemantiske systemet. De fire afasirammede informantene i denne studien er alle testet med denne versjonen. I tillegg er to av informantene testet med en versjon der det gitte uttrykket ble presentert som et verbalt uttrykk, i ett tilfelle som et muntlig ord og i et annet som et skriftlig ord. I samsvar med anbefalingene i testmanualen ble ikke de to testversjonene gjennomført på samme dag, men med noen ukers mellomrom. I tabell 2 finnes en oversikt over testresultatene for de fire afasirammede på *Pyramide-* og *palmetesten*.

	A	B	C	D
Versjon med tre bilder	94 %	98 %	90 %	75 %
Versjon med ord + to bilder		81 %	83 %	

Tabell 2: Skåringsresultater på *Pyramide-* og *palmetesten*

Den norske utprøvingen av *Pyramide-* og *palmetesten* gav en gjennomsnittsskåre for normalspråklige på 98,7 %. Det gjelder både testversjonen med tre bilder og den med tre skriftlige ord. Utprøving i forhold til afasirammede har vist at det vi kaller grensen for klinisk relevans, går ved 90 % korrekte responser. Skårer under 90 % tyder altså på en vanske, mens skårer over 90 % ikke kan tolkes som uttrykk for noen vanske, selv om skåren ligger under det normalspråklige gjennomsnittet.

Som vi ser i tabell 2, skårer informant A og B over grensen for klinisk relevans (mer enn 90 % korrekt) på testversjonen med tre bilder, mens informant C skårer likt med grensen for klinisk relevans, og D skårer noe under denne grensen. Hos D består dessuten over halvparten av feilene i at han først og fremst vil kople målet og distraktoren, heller enn å kople en av

disse til det gitte uttrykket. Dette kan indikere både semantiske vansker og vansker med å forstå hva som forventes i testsituasjonen.

Informant B og C er også testet med versjoner av *Pyramide-* og *palmetesten* som involverer det leksikalsk-semantiske systemet (testversjoner med verbale stimuli), og resultatene viser at den semantiske tilgangen er mer ustabil. Sammenfatningsvis kan vi altså si at det er tendenser til ustabil semantisk tilgang hos minst tre av de fire afasirammede med flytende talepreg i denne undersøkelsen.

Hvor god er evnen til å bøye verb i en test?

Evnen til å hente frem eller bøye et verb i fortid (preteritum) er undersøkt ved hjelp av deltesten "Verbbøyning" fra *Verb- og setningstesten*. Testen består av 60 handlingsbilder. Informanten får oppgitt målverbet i infinitiv og presens og skal produsere preteritumsformen. Testverbene er fordelt på de tre hovedklassene av verb i norsk (bokmål): sterke verb ("fly, hjelpe"), den store svake klassen ("kaste, plukke") og den lille svake klassen ("smake, leke"). De forskjellige verbklassene har ulik frekvens (Endresen & Simonsen 2001). Sterke verb har lav typefrekvens – det er med andre ord relativt få sterke verb i språket (ca. 4 % av verbene i bokmål er sterke) – mens de svake verbene har høyere typefrekvens (ca. 56 % av verbene i bokmål hører til den store svake klassen, mens ca. 40 % hører til den lille svake klassen). I hver av klassene finnes det enkeltverb som er lavfrekvente (sjeldent brukt i språket) og enkeltverb som er høyfrekvente (mye brukt i språket). I verbbøyningstesten er det med både høy- og lavfrekvente verb fra hver verbklasse.

I tabell 3 ser vi totalresultatene på verbbøyningstesten for de fire afasirammede.

	A	B	C	D
Totalskåre	25 %	18 %	78 %	60 %

Tabell 3: Totalskåre på verbbøyningstesten

For verbbøyningstesten finnes det testresultater fra flere ulike grupper av språkbrukere, blant annet normalspråklige voksne som måtte gjennomføre testen under tidspress. Hos denne gruppen er gjennomsnittsskåren 94 % (Simonsen & Bjerkan 1998). Det finnes også

testresultater fra en gruppe av afasirammede, og her er gjennomsnittsskåren 74 % (Lind, Moen & Simonsen 2007).

Som vi ser, har alle de fire informantene i større eller mindre grad vansker med å produsere preteritumsformene i testen. Informant C skårer litt over gjennomsnittet for afasirammede, D skårer noe under dette gjennomsnittet, og A og B har svært lave skårer, noe som tyder på alvorlige vansker med verbbygning i testsituasjonen. Til tross for at øvelsesoppgavene gikk fint, tyder testatferden på at A og B til å begynne med hadde problemer med å forstå hva de skulle gjøre i testsituasjonen. Det var først etter ca. 20-30 oppgaver at A og B begynte å svare med preteritumsformer av verb.

Når vi fordeler skåringsresultatene på verbklassene, varierer det også mellom informantene hvilke klasser de har størst vansker med. Dette kommer frem i tabell 4.

	A	B	C	D
Sterke verb	4 %	0 %	85 %	48 %
Svake verb, stor klasse	13 %	69 %	81 %	47 %
Svake verb, liten klasse	67 %	0 %	65 %	89 %

Tabell 4: Korrekte responser fordelt på verbklasser

Særlig for informant A og B ser verbenes typefrekvens ut til å spille en rolle, da sterke verb er spesielt vanskelig for dem. Både A og B ser ut til å ha festet seg ved ett aktivt mønster hver, svake verb, liten klasse for A og svake verb, stor klasse for B. Dette gjenspeiles også i generaliseringsfeilene de gjør: A generaliserer kun til svake verb, liten klasse, mens B bare generaliserer til svake verb, stor klasse (se mer om feiltyper nedenfor). For C og D ser ikke verbenes typefrekvens ut til å spille den samme sentrale rollen, selv om det er forskjeller mellom verbklassene også hos disse informantene. Både C og D gjør generaliseringsfeil. Hos C er det ingen klasse som utmerker seg som mønster, mens D hovedsakelig generaliserer til den klassen han skårer best i forhold til: svake verb, liten klasse (jf. tabell 5 nedenfor).

Verbenes tegnfrekvens (dvs. hvor vanlig enkeltverbet er i språket) ser ut til å virke inn på prestasjonene hos informant A og D, som begge har større vansker med lavfrekvente enn med høyfrekvente verb. Hos informant B ser vi en motsatt tendens: de lavfrekvente verbene er noe lettere enn de høyfrekvente. Men i og med at B har svært store vansker i denne testen, er det problematisk å beregne noen effekt av tegnfrekvens; verbbygning er generelt vanskelig for B. Hos C er det ingen spesiell tendens i forhold til verbenes tegnfrekvens.

Feilmønstrene varierer også mellom informantene, slik tabell 5 viser.

	A	B	C	D
Feil form av målverbet	56 %	39 %	69 %	17 %
Generalisering	27 %	59 %	31 %	62 %
Feil verb	4 %	0 %	0 %	21 %
Annet	13 %	2 %	0 %	0 %

Tabell 5: Fordeling av feil i verbbygningstesten

De to største feiltypene er generaliseringsfeil og feil form av målverbet (enten presens eller infinitiv). Hos to av informantene (A og spesielt D) finner vi noen tilfeller av feil verb. Svarene er da enten fonologisk beslektet med målverbet (som "lese" for "lekte") eller pragmatisk motivert av noe i testsituasjonen (som "drikke" for "holde", når bildet viser noen som holder en flaske). Hos A er det også en del tilfeller av manglende respons eller at han svarer med et substantiv.

Ut fra den tidligere undersøkelsen vi refererte til innledningsvis, forventet vi en større andel feil i kategorien "feil verb" hos flere av informantene, og at feilresponsene skulle være semantisk beslektet med målverbet. Denne forventningen innfris ikke i forhold til de fire informantene, selv om tendenser til dette mønsteret viser seg hos informant D.

Sammenfatningsvis ser vi at variasjonen er stor når det gjelder evnen til å bøye verb i en testsituasjon blant de fire informantene i undersøkelsen vår. Variasjonen gjelder både totalskåre, skårer fordelt på verbklasser og feilmønstre hos den enkelte.

Hvor god er evnen til å beskrive et bilde?

Evnen til å hente frem og bruke verb i mer spontanpreget, sammenhengende tale, er undersøkt ved hjelp av et handlingsmettet bilde, kalt "Kaketyveriet". Informantene ble bedt om å fortelle om hva som skjer på bildet. For å ha et sammenligningsgrunnlag samlet vi, som nevnt, også inn bildebeskrivelser fra to menn uten språkvansker (E og F).

Det første vi kan merke oss, er at lengden på bildebeskrivelsene varierer sterkt mellom informantene. I tabell 6 finnes en oversikt over hvor mange ordformer hver av informantene produserer når de skal beskrive bildet (avrundet til nærmeste tier).

	A	B	C	D	E	F
Antall ordformer	300	150	560	470	200	200

Tabell 6: Antall ordformer i bildebeskrivelsene

Mens de to normalspråklige kontrollinformantene (E og F) produserer 200 ordformer hver, varierer antall ord hos de afasirammede fra 150 til 560. Men vi kan merke oss at tre av de fire afasirammede med flytende talepreg produserer flere – til dels langt flere – ordformer i denne oppgaven enn de normalspråklige kontrollinformantene.

Vi skal se nærmere på fordelingen av verb og substantiv i beskrivelsene, men først skal vi se litt på den overordnede strukturen i beskrivelsene. I (1) finner vi begynnelsen på bildebeskrivelsen fra en av de normalspråklige informantene (E).

(1)

jeg ser en familie, sannsynlig mor og en datter og en sønn på et kjøkken, mor vasker opp, følger ikke helt med ser det ut som, vannet renner over, barna er oppe og tjuv-tjuvstjeler litt kaker ser det ut som, stolen er ser ut som er på vei til å falle

Allerede i løpet av de første femti ordformene har E introdusert de viktigste deltakerne i bildet (en kvinne, en gutt og ei jente), og han har beskrevet de viktigste hendelsene i bildet (at kvinnen vasker opp, men ikke følger med på at vannet i oppvaskkummen renner over, at ungene prøver å ta kaker fra en boks høyt oppe i et skap, og at stolen som gutten står på, er i

ferd med å velte). Ikke alle momenter er like eksplisitt beskrevet, men ut fra denne begynnelsen er det allikevel mulig å få et noenlunde korrekt inntrykk av hva bildet forestiller.

De afasirammede informantenes beskrivelser er på ulike måter mindre informative. B er den informanten som produserer den korteste beskrivelsen, men allikevel inneholder hans beskrivelse flest eksplisitte referanser til deltakerne og hendelsene på bildet. I (2) finnes begynnelsen på Bs beskrivelse.

(2)

det er dame mora en ma- en gutt og lita jente som skal ordne kaker, og en gutt han detter alt sammen haker, og han dama skulle vært kake men har har glømt alt sammen, og detter han der

Både A, C og D er relativt ordrike i sine beskrivelser, men beskrivelsene er ikke mer informative av den grunn. Snarere er det slik at disse informantene i ganske stor grad fyller beskrivelsene sine med faste fraser, generelle ord og vendinger, proformer (pronomen og adverbialer) uten klare referanser i teksten, metakommentarer og tilsynelatende umotiverte digresjoner (dette gjelder i særlig grad C og D). Nedenfor finnes begynnelsen på beskrivelsene til disse tre informantene: (3) = A, (4) = C og (5) = D.

(3)

jo her tar'n jo på den høy- så den den høyere den hånden over her så den detter av på den her, også ha-kaker over hit, det vil jeg si, henne ler mot dem og, og herifra så her har jo vannet blitt så høyt atte det renner over hit, så henne vanner jo bort, ordner her, men her har det blitt altfor høyt så det går over her

(4)

det er et bilde som kjem, og det er et kort kvitt bilde, og på stedet så en det en det er to persona, og det er en kone og en gut, og på bildet så er det nokre kaker som dei kjem, samtidig er det en stol, og plutselig så ja på stolen så er det nummeret før at han ja han kosten kjem på godt og vondt slik at han faller der, og med all sannsynlighet så er det kakene som er på gulvet, og det er et fryktelig brak

(5)

ja det er en mann som prøver, å nei det er en gutt som mista denna herre krakken og datt ned, for atte skulle hente kaker bortpå der, og så datt denna greiene her, men jeg vet ikke hva som er grunnen, men altså han brakk eller mista eller datt ned på den derre krakken

Når vi ser på den prosentvise fordelingen av verb og substantiv i forhold til antall ordformer i bildebeskrivelsen (tabell 7), varierer tallene også mellom informantene, men et fellestrekk er at alle produserer flere verbformer enn substantivformer. Selv om forskjellene i rene tall ikke alltid er så store, så er tendensen også at de normalspråklige gjennomgående produserer prosentvis flere verb- og substantivformer enn det de afasirammede informantene gjør.

	A	B	C	D	E	F
Verb	18 %	22 %	16 %	21 %	24 %	23 %
Leksikalske verb	9 %	13 %	7 %	14 %	18 %	16 %
Substantiv	5 %	14 %	13 %	10 %	16 %	11 %

Tabell 7: Prosentvis fordeling av noen ordtyper i bildebeskrivelsene

Skiller vi ut de leksikalske verbene (altså de innholdstunge verbene til forskjell fra hjelpeverb, modalverb og kopula ("være")), skiller en av informantene (C) seg ut ved å produsere flere substantivformer enn leksikalske verb (se tabell 7). De andre informantene produsere enten flere leksikalske verbformer enn substantivformer eller omtrent like mange av hver type. Det er også C som skiller seg ut ved å ha det høyeste forholdstallet mellom det totale antallet verbformer og antallet ulike verb (4,6). Han har altså minst variasjon i typene verb han produserer. D har også et relativt høyt forholdstall mellom verbformer og verbtyper (3,1), mens A og B her ikke skiller seg mye fra de normalspråklige informantene. (Både A og B har et forholdstall på 2,3 for verb, mens E har 2 og F har 2,6.)

Bildebeskrivelsene er ikke analysert i forhold til grammatisk struktur, men bare ved å lese gjennom beskrivelsene, ser vi at de varierer i forhold til syntaktisk kompleksitet og korrekthet. Det er imidlertid verdt å merke seg at de verbene som produseres, ser ut til å ha en grammatisk og kontekstuel akseptabel form.

Sammenfatning og drøfting

Resultatene på de to testene og bildebeskrivelsen kan sammenfattes i følgende fellestrekk for de afasirammede informantene A, B, C og D:

- Det er tendenser til ustabil semantisk tilgang hos minst tre av fire (B, C og D).
- Disse tendensene reflekteres ikke i feilmønstrene i verbbøyingstesten, med unntak for informant D som har kategorien ”feil verb” som den nest vanligste feiltypen sin.
- Alle har vansker med å hente frem fortidsformer av verb eller bøye verb i fortid i en testsituasjon, men det varierer kraftig hvor omfattende disse vanskene er.
- Alle har benevningsvansker, både for verb og substantiv, i bildebeskrivelsen.

Resultatene gir oss også anledning til å trekke følgende skillelinjer mellom de fire afasirammede informantene:

- A og B skårer høyest på semantisk tilgang, men lavest på verbbøying, mens det motsatte er tilfellet for C og D.
- A og B produserer mer eller mindre normallange bildebeskrivelser, med et relativt normalt forholdstall mellom verbtyper og verbforekomster, mens C og D produserer lange beskrivelser med mange fraser og et relativt høyt forholdstall mellom typer og forekomster av verb.

Samlet kan resultatene tyde på at det er mulig å postulere et kontinuum for afasirammede med flytende talepreg, der det ene ytterpunktet er kjennetegnet av relativt god semantisk og pragmatisk evne kombinert med grammatiske vansker og ordleting uten faste fraser som kompensering, mens det andre ytterpunktet er karakterisert ved dårligere semantisk og pragmatisk evne kombinert med relativt gode grammatiske evner og tendens til ordleting med faste fraser som kompensering. I forhold til et slikt kontinuum vil A og B plassere seg i nærheten av det første ytterpunktet, mens C og D vil plassere seg nærmere det andre ytterpunktet. Kunnskap om hvor i et slikt kontinuum en afasirammet med flytende talepreg plasserer seg, vil kunne ha konsekvenser for de logopediske tiltakene og rådene.

I denne artikkelen har vi ønsket å vise hva ganske enkle, men litt ulike, former for kartlegging kan fortelle oss om de språkvanskene vi møter hos noen afasirammede. Vi får selvfølgelig ikke det hele og fulle bildet av språkvanskene ved hjelp av de tre formene for kartlegging vi har beskrevet, men de bringer oss et stykke på vei. Fordelen med de typene kartlegging vi har

brukt i denne studien, er at de lett lar seg gjennomføre i logopedisk praksis. De kan dessuten brukes både som et utgangspunkt for planlegging av tiltak (som en del av det å etablere en baseline) og som et mål på eventuell fremgang i forbindelse med et gjennomført tiltak. Forutsetningen er da selvfølgelig at tiltaket er motivert av de funnene vi har gjort om den enkeltes spesifikke vansker.

Som nevnt innledningsvis, var et av våre utgangspunkt for denne studien en antakelse om at semantikken kunne være spesielt utsatt hos afasirammede med flytende talepreg, og at dette ville gjenspeiles i de feilene de afasirammede sannsynligvis ville gjøre i verbbygningstesten. Samlet sett blir denne antakelsen ikke bekreftet i denne studien. Bare en av de fire informantene (D) har et responsmønster på de forskjellige testene som mer eller mindre stemmer med vår antakelse.

Selv om antakelsen vår ikke blir generelt bekreftet, kan vi heller ikke avkrefte den ut fra de dataene vi har så langt, blant annet fordi antallet informanter er lavt. Og selv om alle de fire informantene våre har flytende talepreg, kan det være mye annet som skiller dem. Tradisjonell afasiklassifisering (f.eks. ved hjelp av *Norsk grunntest for afasi*) er også for usikker til at vi kan bruke den som utgangspunkt for å si noe veldig spesifikt om grupper av afasirammede. Å beskrive språkvanskene ved hjelp av lingvistiske begreper gir trolig et bedre bilde enn å kategorisere i afasityper.

Vi ser imidlertid allikevel ikke på resultatene våre som verdiløse. De viser oss først og fremst hvor sentral enkeltkasustilnærmingen bør være både innenfor forskning og logopedisk praksis i forhold til mennesker med språk- og talevansker. Resultatene viser oss hva som kan eller ikke kan være mulig for den enkelte, og de viser oss hvor viktig det er å ta hensyn til individuelle forskjeller i utfall og tilpasninger hos personer med tilsynelatende den "samme" typen vanske. De store variasjonene vi stadig støter på, er i seg selv et uttrykk for kompleksiteten både i vanskeområdet (afasien) og i språkssystemet.

Referanser

- Bastiaanse, R., M. Lind, I. Moen & H.G. Simonsen 2006: *Verb- og setningstesten*. Oslo: Novus forlag.
- Edwards, S. 2005: *Fluent aphasia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Endresen, R.T. & H.G. Simonsen 2001: *The Norwegian verb*. H.G. Simonsen & R.T. Endresen (red.): *A Cognitive Approach to the Verb: Morphological and Constructional Perspectives*. New York & Berlin: Mouton de Gruyter, 73-94.

- Howard, D. & K. Patterson 2005: *Pyramide- og palmetesten*. (M. Corneliussen, oversettelse) Oslo: Novus forlag. (Originalarbeid publisert 1992)
- Lind, M., I. Moen & H.G. Simonsen 2006a: Verb- og setningstesten (VOST): et nytt redskap i den logopediske verktøykassa (del 1). *Norsk tidsskrift for logopedi* 3, 20-25.
- Lind, M., I. Moen & H.G. Simonsen 2006b: Verb- og setningstesten (VOST): et nytt redskap i den logopediske verktøykassa (del 2). *Norsk tidsskrift for logopedi* 4, 5-10.
- Lind, M., I. Moen & H.G. Simonsen (2007): Verbbøyning: Hva skjer når hjernen får en skade? Eksperimentell evidens fra afasirammede og Alzheimer-pasienter. *Norsk lingvistisk tidsskrift* 1, 3-28.
- Menn, L. & L.K. Obler (red.) 1990: *Agrammatic aphasia. A cross-language narrative Sourcebook*. Volume 1-3. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Reinvang, I. & H. Engvik 1980: *Norsk grunntest for afasi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Simonsen, H.G & K.M. Bjerkan 1998: Testing past tense inflection in Norwegian: A diagnostic tool for identifying SLI children? *International Journal of Applied Linguistics* 8, 251-270.